

ÖCKERÖ KOMMUN

Öckerö 2016-05-20

TJÄNSTESKRIVELSE

Kommunstyrelsen

Handläggare:	Frida Sävfält
Ärende:	Remiss: 2014 års demokratiutredning - Delaktighet och jämlikt inflytande
Diarienummer:	0060/16

Remissyttrande

Förvaltningens beslutsförslag till Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen antar yttrandet som sitt eget och översänder det som svar till ansvarig remissmyndighet.

Sammanfattning

Regeringen har tillsatt en utredning med uppdrag att utreda hur engagemanget inom den representativa demokratin kan öka och breddas samt hur individens möjligheter till delaktighet i och inflytande över det politiska beslutsfattandet mellan de allmänna valen kan stärkas. Demokratiutredningen har också haft i uppdrag att belysa frågor om representation och om de förtroendevalda avspeglar befolkningen utifrån kön, bakgrund, ålder och funktionsförmåga.

De huvudsakliga ändringarna som 2014 års demokratiutredning föreslår är att en försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder till 16 år ska genomföras vid val till kommunfullmäktige 2018 och 2022 samt att medborgarförslaget ska ersättas av en folkmotion. Därtill föreslås att förtroendevalda ska kunna ges möjlighet att vara sjuk- och föräldralediga samt att fullmäktigepresidiet ska kunna kalla till allmän debatt utan vidare beredning.

De föreslagna ändringarna i kommunallagen ska i huvudsak träda i kraft den 1 juli 2017. De ändringar i kommunallagen som berör de förtroendevalda och deras förtroendeuppdrag planeras att träda i kraft den 1 januari 2019.

Ärende

Öckerö kommun avser att yttra sig om 2014 års demokratiutrednings förslag som rör kommunala angelägenheter. De förslag som utredningen föreslår kommer att presenteras var för sig och åtföljas med Öckerö kommuns yttrande.

1.

utredningens förslag: Utöka möjligheten att behålla ett uppdrag trots flytt från kommunen till att också omfatta fullmäktigeledamot. Om en förtroendevald upphör att vara valbar, ska uppdraget upphöra vid nästa fullmäktigesammanträde, om inte fullmäktige beslutar att den

Öckerö kommuns yttrande: Öckerö kommun är en ö-kommun med tio bebodda öar och är en av två kommuner i Sverige jämte Gotland som saknar fast landförbindelse. Dessa särskilda omständigheter är karakteristiska för Öckerö kommun och särskiljer kommunen från andra kommuner i Västra Götalandsregionen och i Sverige.

Förutom sin särprägel som en ö-kommun så präglas Öckerö kommun även av sin närhet till storstaden Göteborg och Västra Götalandsregionen. För de förtroendevalda som flyttat från kommunen, pga. Studier, arbete eller andra skäl, så är utredningens förslag bra eftersom den kan möjliggöra att en fullmäktigeledamot trots flytt från kommunen kan behålla sin plats i fullmäktige. I kommunallagen idag finns en bestämmelse som avser deltagande på distans (KL 5 kap. 38 §):

”Ledamöter får delta i fullmäktiges sammanträden på distans, om fullmäktige har beslutat det och det sker genom bild- och ljudöverföring i realtid och på ett sådant sätt att samtliga deltagare kan se och höra varandra och delta på lika villkor. En ledamot som deltar på distans kan anses vara närvarande vid fullmäktiges sammanträden”.

Utredningens förslag om att behålla ett uppdrag som fullmäktigeledamot trots flytt från kommunen, skulle kunna fungera väl tillsammans med möjligheten att delta på distans. Öckerö kommun instämmer i Sveriges kommuner och landstings (SKL:s) yttrande angående att det är viktigt att säkerställa att det inte fattas godtyckliga beslut om vilka som får sitta kvar¹. Fullmäktige bör därför besluta om hur utredningens förslag ska tillämpas.

Öckerö kommun anför att utredningens förslag, om att utöka möjligheten att behålla ett förtroendeuppdrag i fullmäktige efter flytt från kommunen, bör godkännas.

¹ SKL, Dnr 2016:01642, s. 4

2. Utredningens förslag: Fullmäktige får besluta att en förtroendevald som fullgör sitt uppdrag på heltid eller betydande del av heltid ska få vara ledig från sitt uppdrag under en tidsbegränsad period, dock högst ett år, för att vara föräldraledig. Detsamma gäller en sådan förtroendevald som på grund av sjukdom har nedsatt arbetsförmåga. Fullmäktige ska om ledighet beviljas besluta om hur lång tid ledigheten ska pågå och om arvode, pension, och ekonomiska förmåner ska utgå under ledigheten. Fullmäktige får utse en ersättare i nämnder och styrelse för den lediga under ledighetsperioden.

Öckerö kommuns yttrande: Öckerö kommun värnar om sina förtroendevaldas välmående och möjligheter att delta i den demokratiska processen. Vi anser att det är viktigt att varje kommun har en förståelse för de förtroendevaldas hälsa och livssituation.

Utifrån ett medborgarperspektiv så kan utredningens förslag riskera att kommunfullmäktige får minskad legitimitet, om många fullmäktigeledamöter blir beviljade ledighet i enlighet med utredningens förslag. Dock förefaller det inte vara ett troligt scenario. Förslaget rymmer en tidsbegränsning på beviljad ledighet under högst ett år och fullmäktige ges också möjlighet att tidsbestämma perioden samt vilka ekonomiska förmåner, arvode och pension som ska vara knutet till den. Därtill är antalet förtroendevalda som fullgör sitt uppdrag på heltid eller betydande del av heltid enbart fem personer i Öckerö kommun vilket avsevärt minskar risken att utredningens förslag skulle leda till många vakanser i fullmäktige. Det finns också ett stort värde i att de förtroendevalda känner sig trygga och sedda i sitt uppdrag, vilket vi tror att utredningens förslag skulle bidra till.

Öckerö kommun instämmer i SKL:s yttrande om att det kan finnas behov av att tydliggöra vad som menas med betydande del av heltid samt vad som gäller för fritidspolitiker som är föräldralediga eller sjukskrivna men vill fortsätta med sina uppdrag².

Tryggheten att kunna vara ledig från sitt uppdrag för de förtroendevalda som fullgör sitt uppdrag på heltid eller betydande del av heltid, för att vara föräldraledig eller på grund av sjukdom, anser vi överstiga de eventuella nackdelarna med detsamma. Därför anför Öckerö kommun att utredningens förslag bör godkännas.

² SKL, Dnr 2016:01642, s. 5

3. Utredningens förslag: Kommunallagen ska innehålla en bestämmelse om att kommuner och landsting ska verka för att förtroendevalda ska kunna fullgöra sina uppdrag under trygga och säkra former.

Öckerö kommuns yttrande: Öckerö kommun har 2014-05-22 antagit en policy och riktlinjer vid otillåten påverkan mot förtroendevalda i kommunen. Policyn är ett ställningstagande för att demokratin ska verka och leva i Öckerö kommun och att de förtroendevalda ska kunna utföra sina uppdrag utan inskränkningar och känna en godtagbar trygghet i sina roller som politiker. Riktlinjerna, som tar avstamp i policyn, ska ge stöd för hur den utsatte ska agera vid otillåten påverkan i relation till sitt uppdrag som förtroendevald. Riktlinjernas anvisningar finns tillgängliga dels som en folder men även på ett plastkort som är lätt att bära med sig.

Med utredningens förslag läggs ytterligare uppgifter på kommuner som inte tidigare varit en skyldighet, så som att samverka med polismyndigheterna och de politiska partierna, förmedla information samt att ge eller förmedla stöd till de förtroendevalda som utsätts för otillåten påverkan. Det kan innebära ökade kostnader för kommunen. Utredningen föreslår att mindre kommuner skulle kunna lösa denna eventuella problematik genom att gemensamt med andra kommuner anställa en person med ansvar för dessa arbetsuppgifter. Öckerö kommun är med i kommunalförbundet Göteborgsregionen (GR) tillsammans med 12 andra kommuner inom vilket ett samarbete om dessa frågor skulle kunna realiseras.

Utifrån ett medborgarperspektiv så är det viktigt att de förtroendevalda kan fullgöra sina uppdrag under trygga och säkra former. Det är de förtroendevalda som representerar folkviljan i en kommun, och därmed medborgarna. Om de inte känner sig trygga eller säkra så finns en risk att de inte heller kan, eller vill, fullgöra sitt uppdrag. Att prioritera de förtroendevaldas trygghet och säkerhet kan också ses i ett vidare perspektiv som värdefulla insatser för att göra det mer attraktivt att engagera sig politiskt och vara förtroendevald.

Mot bakgrund i Öckerö kommuns tidigare ställningstaganden mot otillåten påverkan ställer Öckerö kommun sig bakom utredningens förslag om att införa en ny bestämmelse i kommunallagen om att förtroendevalda ska kunna fullgöra sina uppdrag under trygga och säkra former. Öckerö kommun anför därför att utredningens förslag bör godkännas.

4. Utredningens förslag: Fullmäktige ska kunna hålla debatter utan samband med annan handläggning. Fullmäktigepresidiet kan fatta beslut om att kalla till debatt samt om vilket eller vilka ämnen som debatten ska omfatta.

Öckerö kommuns yttrande: Bakgrunden till utredningens förslag är att makten i den lokala politiken har förskjutits från fullmäktige och fritidspolitikerna till styrelsen och de förtroendevalda som fullgör uppdraget på heltid³. Utifrån ett medborgarperspektiv finns det därigenom en fara för att kommunfullmäktige, som det enda direkt folkvalda organet, får en minskad roll i den kommunala demokratin. Utredningens förslag skulle på så sätt öka kommunfullmäktiges påverkan på den kommunala demokratin, och därigenom folkviljans.

Öckerö kommun erbjuder i dag flera sätt för medborgarna att delta i den demokratiska processen och framföra sina synpunkter till kommunen. Sedan 2003 har medborgare i Öckerö kommun möjlighet att lämna in medborgarförslag. Medborgarförslaget kan lämnas in via post, personligen vid besök till kommunhuset eller i en brevlåda på utsidan av kommunhuset. Information om medborgarförslag finns på kommunens webbsida. Utöver medborgarförslag har Öckerö kommun även Ö-råd. Ö-råden består av 10 samhällsföreningar, ett för varje ö i kommunen, och utgör en samarbetspartner och remissinstans för Öckerö kommun. Fyra gånger per år hålls möten mellan kommunen och öråden som leds av kommunchefen. Ö-råden fyller en viktig funktion för demokratin i Öckerö kommun och är ett sätt att förankra politiska beslut hos medborgarna.

Öckerö kommun anser att utredningens förslag är bra eftersom det skulle innebära ytterligare en möjlighet för att de förtroendevalda ledamöterna i fullmäktige att utöva sitt mandat. Dock innebär utredningens förslag ingen skyldighet fullmäktigepresidiet att anordna debatter utan förslaget är utformat som en möjlighet. Syftet med förslaget, enligt utredningen, är att förmå fullmäktige att anordna fler debatter för att stimulera allmänhetens intresse för den lokala politiken.

Öckerö kommun vill främja medborgarnas inflytande över, och delaktighet i, det politiska beslutfattandet och tror att utredningens förslag kan bidra till det. Öckerö kommun instämmer i utredningens förslag om att eventuella debatter som fullmäktigepresidiet kallat till, skulle stimulera allmänhetens intresse för den lokala politiken. Med bakgrund i vad som anförts ovan, anser Öckerö kommun att utredningens förslag bör godkännas.

5. Utredningens förslag: En försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder till 16 år genomförs vid val till kommunfullmäktige 2018 och 2022. Försöksverksamheten ska genomföras i kommuner som efter ansökan till regeringen och beslut i fullmäktige väljer att ingå i försöksverksamheten. Försöksverksamheten ska följas upp och utvärderas av regeringen efter valet 2022 i särskild ordning. Försöksverksamhetens framgång ska bedömas efter valdeltagandets nivå, dess förmåga att engagera unga till att ta förtroendeuppdrag i kommunen och andra relevanta

³ SO

Öckerö kommuns yttrande: Utredningens förslag är formulerat som en möjlighet och inte en skyldighet för kommunerna. Således påverkar förslaget inte det kommunala självstyret. Utredningens förslag är i enlighet med Öckerö kommuns demokratifrämjande insatser gentemot ungdomars politiska intresse och engagemang.

Emellertid anser Öckerö kommun, likt SKL:s yttrande, om att sänkt rösträttsålder inte är rätt väg att gå för att öka ungdomars politiska intresse och engagemang. SKL anser att det är rimligt att rösträttsålder sammanfaller med myndighetsåldern samt att om ett försök med sänkt rösträttsålder ska genomföras, så bör det vara lika för alla kommuner eftersom det annars kan bli svårt att förklara varför 16-åringar i en kommun får rösta men inte i en annan⁴. Öckerö kommun instämmer i SKL:s synpunkter om att det går att hitta andra forum för ungdomars möjlighet till inflytande och delaktighet. Utredningen föreslår bland annat att skolor i större utsträckning bör samverka med den politiska förvaltningen i kommunen, något som Öckerö kommun idag arbetar med.

Sedan 2014 arrangerar Öckerö kommun politikerluncher med ungdomar. Politikerluncher innebär att kommunens förtroendevalda besöker högstadie- och gymnasieskolor i kommunen och samtalar med ungdomarna om politik och samhällsfrågor över en gemensam lunch. Efter varje politikerlunch ges tillfälle för de deltagande förtroendevalda och ungdomarna att fylla i en enkät med hur de upplevde politikerlunchen, eventuella förslag på förbättringar och förändringar i dess upplägg. Svaren från enkäterna sammanställs och återkopplas till rektorerna för de deltagande skolorna och till kommunstyrelsen. Under 2016 planeras även en demokratidag för ungdomar i Öckerö kommun tillsammans med politiker från Västra Götalandsregionen.

Med bakgrund i vad som anförts ovan, så anser Öckerö kommun att utredningens förslag inte bör godkännas.

⁴ SKL, Dnr 2016:01642, s. 8

6. Utredningens förslag: Ett nytt verktyg ska införas i kommunallagen för att främja dialogen mellan väljare och förtroendevalda, en möjlighet att väcka ett ärende i fullmäktige genom en folkmotion. Ärende i fullmäktige får väckas om en folkmotion får stöd av minst en procent av de folkbokförda i kommunen eller i landstinget. Det är antalet folkbokförda den sista december året före det år som folkmotionen lämnas in som är utgångspunkten vid beräkningen av en procent.

Folkmotionen ska vara skriftlig, ange den aktuella frågan och undertecknas av motionärerna samt innehålla uppgifter om när undertecknandet gjorts, namnförtydliganden, personnummer och uppgift om deras adresser.

Möjligheten att stödja en folkmotion ska ges i sex månader.

En folkmotion bör beredas så att fullmäktige kan fatta beslut inom ett år från det att folkmotionen väcktes. Fullmäktige ska ges möjlighet att överlåta till styrelse eller annan nämnd att besluta i ärenden som väckts genom folkmotion, utom i de fall som avses i 3 kap. 9 § KL, d v s ärenden som är av principiell beskaffenhet eller av större vikt för kommunen eller landstinget.

Styrelse eller nämnd som handlägger sådana ärenden ska minst en gång om året informera fullmäktige om de beslut som fattats i ärendena. Folkmotion ersätter medborgarförslag och bestämmelserna om medborgarförslag ska upphävas.

Öckerö kommuns yttrande: Öckerö kommun har sedan 2003 erbjudit sina medborgare att lämna medborgarförslag. En sammanställning av de inkomna medborgarförslagen under åren visar att de ökat i popularitet sedan 2011, som visas i bilaga 1. De medborgarförslag som skrivs berör främst samhällsbyggnadsförvaltningen men medborgarförslag inkommer även till barn- och utbildningsförvaltningen samt kultur- och fritidsförvaltningen.

Syftet med att ersätta medborgarförslaget med en folkmotion är enligt utredningen att förbättra dialogen mellan väljare och förtroendevalda⁵. Öckerö kommun har vidtagit flera åtgärder under 2015 för att förbättra dialogen med, och servicen för, medborgarna. Den stora skillnaden mellan medborgarförslag och folkmotion förefaller vara att en folkmotion kan stödjas under sex månader och att den kräver stöd av en procent av den folkbokförda befolkningen. Medborgarförslag kräver enbart en persons stöd.

Tröskeln till att delta i den kommunala demokratin bör vara låg så att så många medborgare som möjligt känner att de får, kan och vill delta. Genom att ersätta medborgarförslaget med en folkmotion befarar Öckerö kommun att färre medborgare kommer att engagera sig i lokalpolitiska frågor. Det förefaller således finna en risk för att utredningens förslag hämmar just det som den vill främja: ökat politiskt inflytande och deltagande i kommunalpolitik.

⁵ SOU 2016:5, s.502

Därför instämmer Öckerö kommun i SKL:s synpunkter om att folkmotionen inte bör *ersätta* medborgarinitiativet utan bli ett *frivilligt* komplement till medborgarinitiativet som kommuner kan välja att införa. Så som utredningens förslag är utformat, så anför Öckerö kommun att förslaget inte bör godkännas.

7. Utredningens förslag: Det ska framgå av kommunallagen att fullmäktige ska verka för att medlemmarna har förutsättningar att delta och framföra sina synpunkter inför beslut.

Öckerö kommuns yttrande: Idag arbetar Öckerö kommun kontinuerligt med att främja medborgerligt deltagande inför beslut. Ö-råd, medborgarförslag och medborgardialoger är några exempel på forum där medborgare får möjlighet att träffa politiker och tjänstemän samt framföra sina synpunkter.

Med bakgrund i vad som tidigare anförts i detta remissvar, om de många demokratifrämjande insatser som Öckerö kommun redan vidtagit, anser Öckerö kommun att utredningens förslag bör godkännas.

8. Utredningens förslag: Den sociala representativiteten i de politiska församlingarna på nationell och lokal nivå ska en gång per mandatperiod följas upp av Statistiska centralbyrån (SCB).

Öckerö kommuns yttrande: Social representativitet kommer enligt utredningens förslag att avse kön, födelseland, ålder och eventuellt andra bakgrundvariabler. Syftet med att ge låta SCB utföra en återkommande uppföljning av den sociala representativiteten är att bidra till en offentlig debatt i frågan om social representativitet⁶.

I Öckerö kommun bor drygt 12 600 personer varav det är ett tiotal fler män än kvinnor. I kommunfullmäktige är den stora majoriteten ledamöter män⁷. Detta speglas även i sammansättningen av presidiet i nämnderna, kommunfullmäktige och kommunstyrelsen⁸. När det gäller åldersfördelning så utgör personer under 30 års ålder en liten del av ledamöterna i Öckerö kommunfullmäktige⁹. Emellertid är det inte så märkligt med tanke på hur Öckerö kommuns befolkningsstruktur ser ut, där just unga personer i tjugo- och trettioårsåldern utgör en liten grupp av den totala folkmängden i kommunen¹⁰. Andelen utrikes födda i kommunfullmäktige i Öckerö har inte utretts men andelen utrikes födda i Öckerö kommuns befolkning utgör en förhållandevis liten del av befolkningen¹¹.

Den sociala representativiteten i Öckerö kommunfullmäktige har utvecklings- och förbättringspotential, särskilt avseende könsfördelningen i de politiska församlingarna. Öckerö kommun delar utredningens synpunkter om att kommunen bör sträva efter en könsfördelning i alla församlingar på minst 40 procent. Dock så kan Öckerö, som kommun, inte styra nomineringsprocesserna i de politiska partierna utan varje politiskt parti har ett ansvar att i nomineringsprocessen arbeta för ökad jämställdhet. Om utredningens förslag skulle bli realitet, så anser vi därför att det är viktigt att ha detta i åtanke när SCB redovisar sin årliga uppföljning.

Öckerö kommun anser likt SKL att det är bra att (SCB) får i uppdrag att följa upp den sociala representativiteten i de politiska församlingarna på nationell och lokal nivå en gång per mandatperiod. Vi vill dock betona att det är särskilt viktigt att en sådan uppföljning tar hänsyn till befolkningssammansättningen i den aktuella kommunen.

Med bakgrund i ovanstående resonemang, anför Öckerö kommun därför att utredningens förslag bör godkännas.

⁶ SOU 2016:5, s.249

⁷ Se bilaga 4

⁸ Se bilaga 5

⁹ Se bilaga 6

¹⁰ Se bilaga 7

¹¹ Se bilaga 7

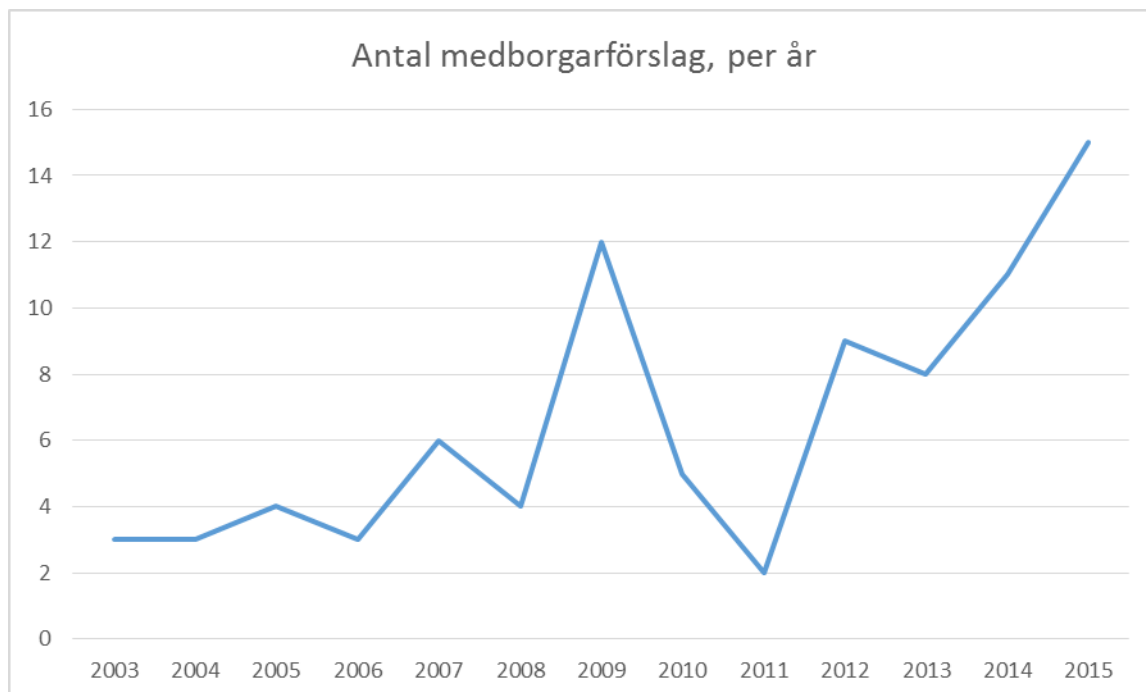
Källhänvisning

Låt fler forma framtiden, Del A, *Betänkande av 2014 års demokratiutredning – Delaktighet och jämlikt inflytande*. SOU 2016:5. Stockholm: Elanders Sverige AB.

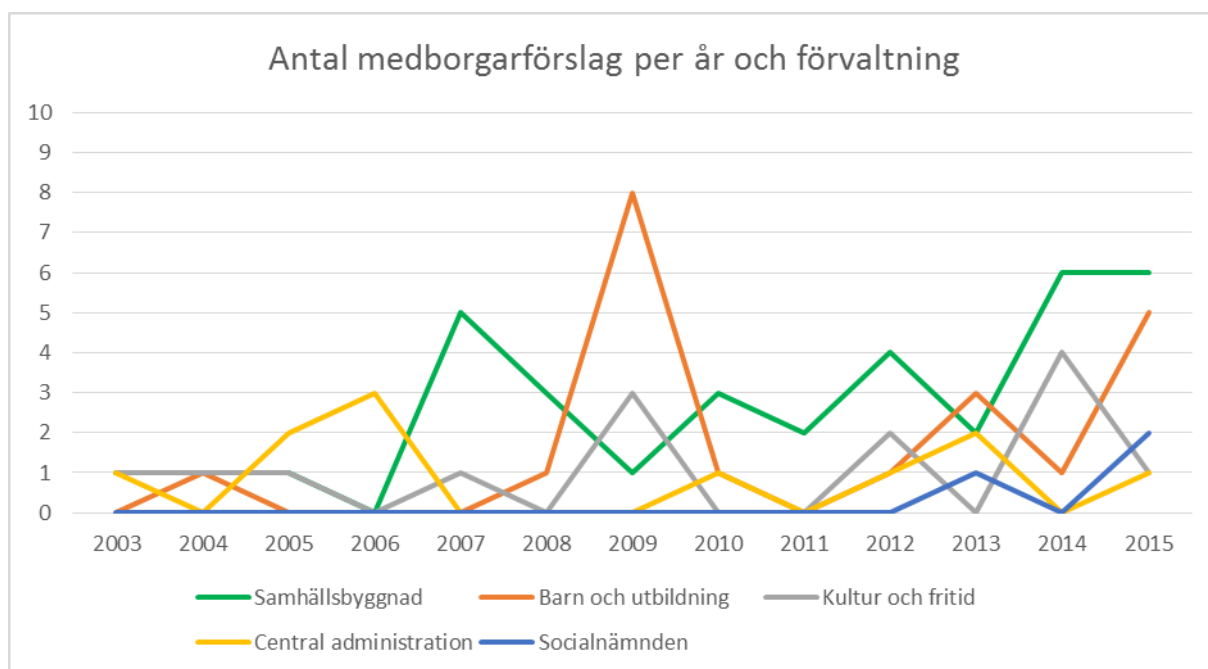
Förslag till yttrande. Låt fler forma framtiden (SOU 2016:5). Lotta Liedberg. Sveriges Kommuner och Landsting. Dnr 2016:01642.

BILAGOR

Bilaga 1: Antal medborgarförslag i Öckerö kommun, per år

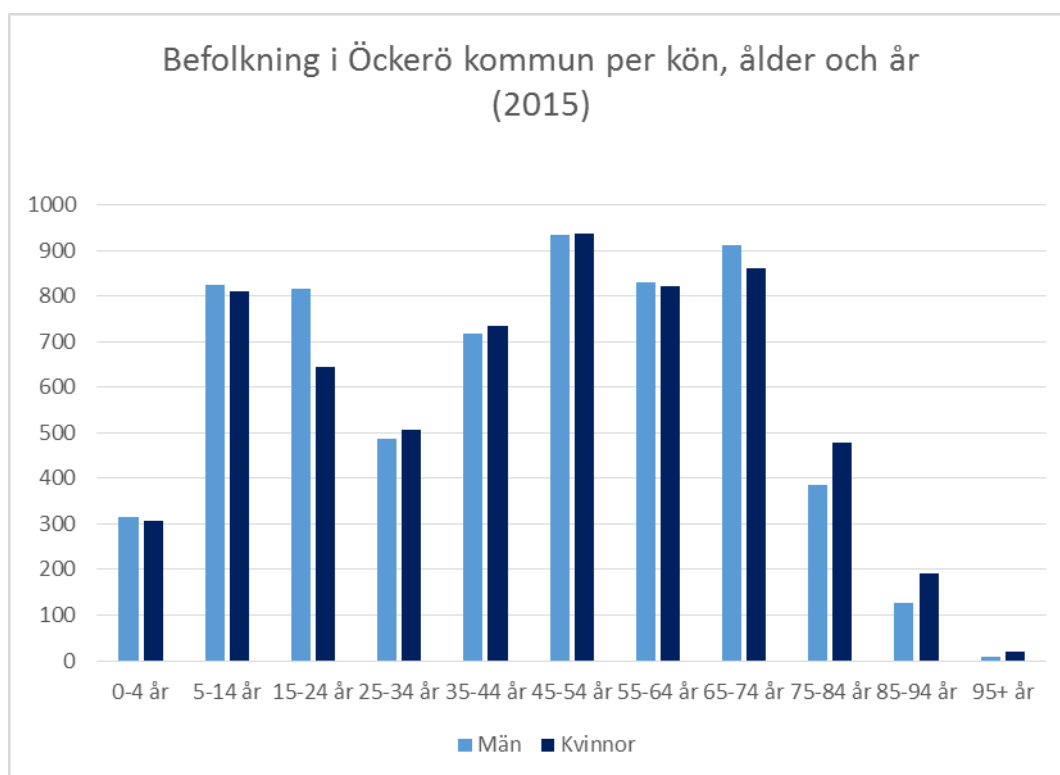

Bilaga 2: Antal medborgarförslag i Öckerö kommun, per år och förvaltning

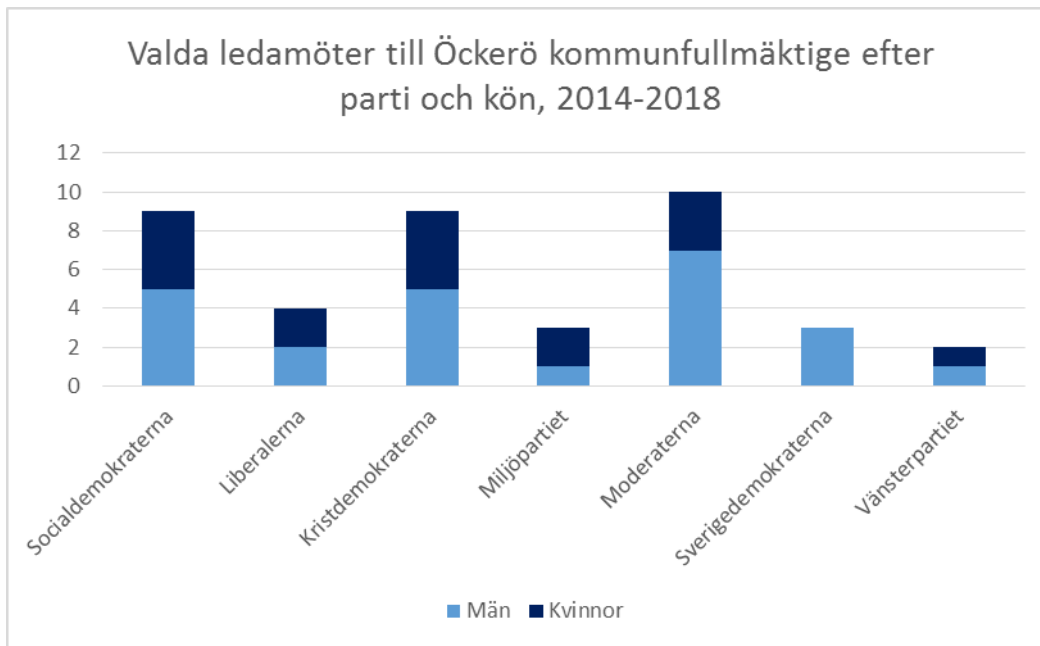

Bilaga 3: Folkmängd i Öckerö kommun

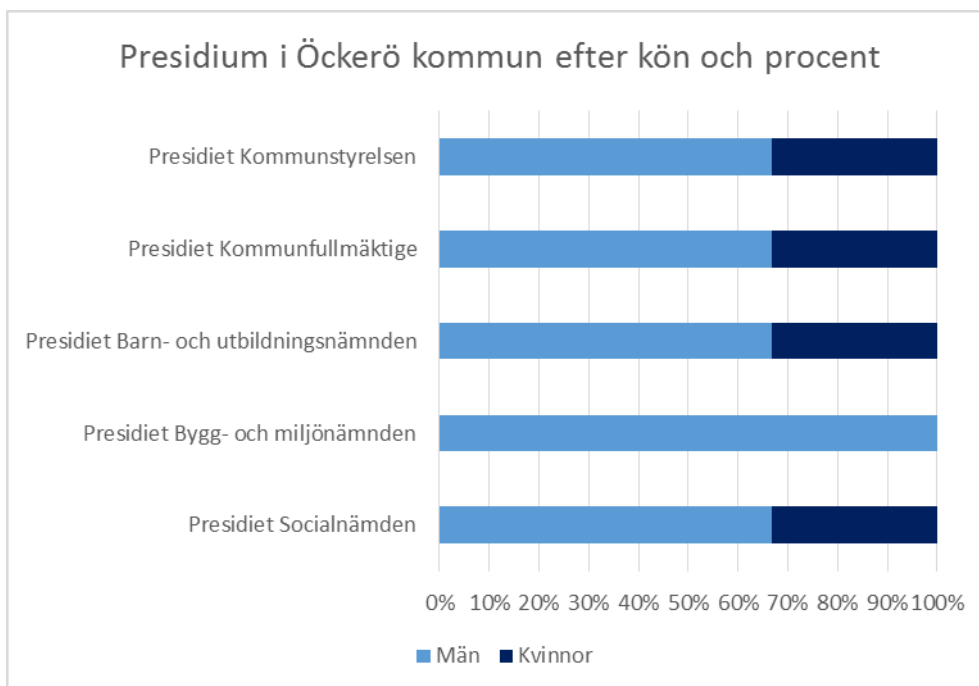
Källa: SCB

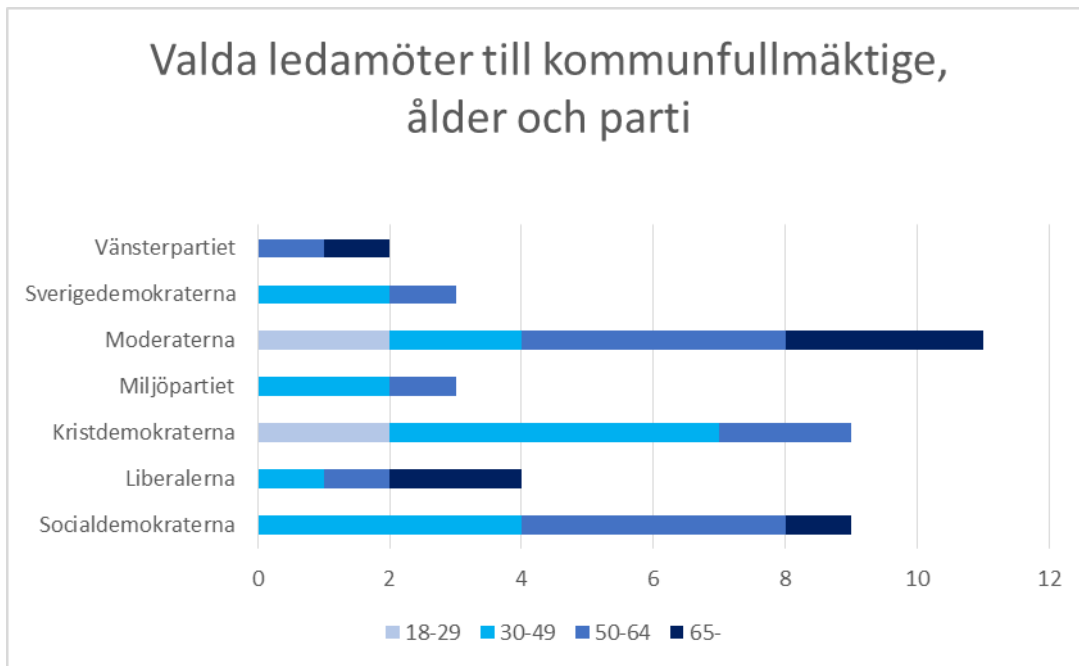
Bilaga 4: Valda ledamöter till kommunfullmäktige efter parti och kön för mandatperioden 2014-2018

Bilaga 5: Presidium i Öckerö kommun efter kön och andel procent av presidietts ordinarie ledamöter

Bilaga 6: Valda ledamöter till Öckerö kommunfullmäktige efter parti och ålder för mandatperioden 2014-2018

Bilaga 7: Utrikes födda i Öckerö kommun i jämförelse med den totala folkmängden

Källa: SCB

